

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Τοῦ Φ. Γεωργίου

Ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα Λαμπελέτ, τὸν Καρέρ, τὸν Ξύνδα, τὸν Στρομπούλη, τὸν Λαυράγκα, ἀρχίζει ἡ προσπάθεια, σιγά-σιγά, γιὰ δημιουργία Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ὅμως μέχρις ὅτου φανεῖ ὁ Καλομοίρης, ποιὸς λιγώτερο, ποιὸς περισσότερο, οἱ Ἑπτανήσιοι μουσικοὶ ἦσαν ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ ὄπερα καὶ τὸ ἰταλικὸ belcanto (ὠραῖο τραγοῦδι).

Ὁ Καλομοίρης εἶναι ὁ πρωτεργάτης τῆς κινήσεως γιὰ δημιουργία Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς, καὶ μὲ τὸ ἔργο του πραγματοποιεῖ ὀλοκληρωτικὰ αὐτὸ τὸ καλλιτεχνικὸ του ἰδανικόν. Γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1883. Σπούδασε στὴ Βιέννη πιάνο καὶ σύνθεση καὶ ὕστερα διορίστηκε στὸ Ὁδεῖο τοῦ Χαρκώβου, ὅπου ἔμεινε τέσσερα χρόνια.

Ἐνθουσιάζεται μὲ τὴν μουσικὴ τῶν Ρώσων καὶ ὁραματίζεται μιὰ ἀνάλογη καὶ στὴν Ἑλλάδα. Στὴν Ἀθήνα πρωτοέρχεται στὰ 1907, καὶ δίνει συναυλίες μὲ ἔργα του, τὰ ὁποῖα βρίσκουν θερμὴ ὑποδοχὴ ἀπὸ τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους. Μετὰ ἀπὸ ἓνα ταξίδι ξανάρχεται στὰ 1910, μένει ὀριστικὰ στὴν Ἑλλάδα, καὶ διορίζεται καθηγητῆς στὸ Ὁδεῖο Ἀθηνῶν. Ἐπανάστασι σημειώνει ὁ ἐρχομὸς του. Ἦταν φανατικὸς δημοτικιστῆς, γι' αὐτὸ προκαλοῦσε τὴν ἀντίδρασι τῶν καθαρουσιάνων. Ἐμπνέεται ἀπ' τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ τὴν νεοελληνικὴ ποίησι καὶ προπάντων ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Παλαμᾶ. Νέους μουσικοὺς δρόμους ἀνοίγει στὴν Ἑλλάδα, ζητῶντας νὰ ἐκφράσει πιστὰ τὸν ἑαυτὸ του, τὴν ψυχὴ του, καὶ ἔχοντας ὡς σύμβολο τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ «κλεῖσε μέσα στὴν ψυχὴ σου τὴν Ἑλλάδα».

Ὁ Καλομοίρης συνέθεσε τὸν «Πρωτομάστορα», πού εἶναι μουσικὸ δρᾶμα, ἐπά-

νω στὴν ὁμόνυμη τραγωδία τοῦ Νίκου Καζαντζάκη μὲ θέμα τὸν θρύλο τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας. Εἶναι τὸ ξεκίνημά του γιὰ τὴν γνήσια Ἐθνικὴ μουσικὴ δημιουργία. Πρωτοπαίχθηκε στὰ 1916 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Ἀθηνῶν καὶ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ στραφῆ ἡ νέα γενεὰ τῶν μουσικῶν πρὸς τὶς συνθετικὰ κατευθύνσεις τοῦ Καλομοίρη. Τὸ β' θεατρικὸ του ἔργο εἶναι τὸ «Δακτυλίδι τῆς Μάνας», πάνω στὸ ὁμώνυμο λυρικὸ δρᾶμα τοῦ Γιάννη Καμπύση καὶ πού πρωτοπαίχθηκε στὰ 1917. Ὁλόκληρο τὸ λυρικὸ ἔργο του στηρίζεται στὴ νεοελληνικὴ ποίησι. Τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Παλαμᾶ τὴν βρίσκουμε στὶς δύο σειρὲς τῶν Ἰάμβων καὶ Ἀναπαρίστων, στὰ τραγοῦδια του «τρεῖς κοπέλλες», «Μὴν κλαῖς», στὴν χορωδία του «Ἡ Ἑλλάς», καθὼς καὶ στὰ συμφωνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι ἡ «Συμφωνία τῶν Ἀνιδεων καὶ τῶν Καλῶν Ἀνθρώπων». Σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο του, ὅπως εἶναι τὰ κομμάτια γιὰ πιάνο, ἤτοι οἱ Ραψωδίες, τρεῖς Μπαλάντες, Συμφωνικὸ Κονσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα κ.λ.π., ἐπίσης μουσικὴ δωματίου, ὅπως κουϊντέτα μὲ τραγοῦδι, κουαρτέτο γιὰ φλάουτο, βιόλα καὶ ἄρπα.

Συμφωνίες ὅπως ἡ «Ρωμαϊκὴ Σουίτα», στὸ συμφωνικὸ ποίημα μὲ τὸ τραγοῦδι «ὁ Πραγματευτῆς», στὴν μουσικὴ γιὰ τὴν Στέλλα Βιολάντη. Στὰ τραγοῦδια του σὲ ποιήματα, Μαλακάσι, Πάλλη, «Σκυλιά» τοῦ Παλαμᾶ, σ' ὅλα αὐτὰ ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχικὴ γραμμὴ, πού ὁ ἴδιος χάραξε, δηλαδὴ τὴν δημιουργία γνησίων Ἑλληνικῶν ἔργων, καθαρῶς Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Ὁ Καλομοίρης συνέθεσε ἐπίσης τὰ μελοδράματα «Ἀνατολή», «Ξωτικὰ νερά», τὸ τελευταῖο του θαυμάσιο ἔργο «Κων-

σταντῖνος Παλαιολόγος», σὲ κείμενο Ν. Καζαντζάκη, πού παίχθηκε μὲ ἐξαιρετική ἐπιτυχία ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκημὴ στὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσι τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ Ἀνδρέα Παρίδη, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1962.

Ἀπὸ τὰ ἔργα του γιὰ βιολί, ἀναφέρουμε τὴν Σουίτα καὶ τὸ Κονσερτάκι μὲ ὀρχήστρα.

Ὁ Καλομοίρης, ἐκτὸς τῆς συνθετικῆς του μεγαλοφυΐας, ἀνεδείχθη καὶ ἱεροφάντης μουσικοπαιδαγωγός. Πλῆθος νέων μουσικῶν μορφώθηκαν κοντὰ του. Στὰ 1926 ἴδρυσε τὸ Ἐθνικὸ Ὄδειο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κατὰ καιροὺς ἀπεφοίτησαν καὶ ἀποφοιτοῦν εἰσέτι καλλιτέχνες πού διέπρεψαν, ὄχι μόνο στὴν μουσικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Διετέλεσε ἐπίσης μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1945, στὴν ἔδρα τῆς Μουσικῆς.

Ὁ Καλομοίρης ἀπέθανε, μετὰ τὸ τελευταῖο του συμφωνικὸ ἔργο, τὴν «Παλαμικὴ Συμφωνία», στίς τρεῖς Ἀπριλίου τοῦ 1962.